

**Конвенсияи зидди шиканча ва
дигар намуд муносибат ва ҷазои
бераҳмона, ғайринсонӣ ё
таҳқиркунандаи шаъну шараф**

Distr.: General
18 June 2018
Russian
Original: English

Кумитаи зидди шиканча

**Хулосаҳои чамъбастӣ доир ба гузориши даврии сеюми
Тоҷикистон***

1. Кумитаи зидди шиканча гузориши даврии сеюми Тоҷикистонро (CAT/C/TJK/3) дар ҷаласаҳои 1633-юм ва 1636-уми худ, ки 4 ва 7 майи соли 2018 баргузор шуда буданд (нигаред ба CAT/C/SR.1633 ва CAT/C/SR.1636) ва дар ҷаласаҳои 1645-ум ва 1646-уми худ, ки 14 майи соли 2018 баргузор шуда буд баррасӣ намуда хулосаҳои чамъбастии зеринро қабул кард:

A. Муқаддима

2. Кумита муколама бо ҳайати давлати узв ва ҷавобҳои шифоҳӣ ва хаттӣ ба масъалаҳое, ки аз ҷониби Кумита бардошта шуда буданд, истиқбол менамояд.

B. Ҷанбаҳои мусбӣ

3. Кумита аз ҷониби давлати узв ба тасвиб расонидани шартномаҳои зерини байналмилалӣ ё ба онҳо ҳамроҳшавиро истиқбол менамояд:

a) Протоколи иловагӣ ба Конвенсия оид ба рафъи тамоми шаклҳои таъбиз нисбати занон, 22 июли соли 2014;

b) Конвенсия доир ба пешгирии ҷинояткории қатлӣ ом (генотсид) ва ҷазо барои он, 3 ноябри соли 2015.

4. Кумита ташаббусҳои давлати узвро вобаста ба таҷдиди назар намудани қонунгузориҳои худ дар соҳаҳое, ки ба Конвенсияи зидди шиканча ва дигар намуд муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайринсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф дахлдоранд, истиқбол менамояд, аз ҷумла қабулӣ:

a) қонун «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» дар соли 2013;

b) қонун «Дар бораи муқовимат ба савдои одамон ва расонидани кӯмак ба қурбонӣҳои савдои одамон» дар соли 2014;

c) қонуни таҷдидиназаршуда «Дар бораи гурезаҳо» 26 июли соли 2014;

c) тағйироту иловаҳо ба моддаи 479 Кодекси муҳофизати ҷиноятӣ, ки супоридани шахсро дар ҳолатҳои дар бораи дар давлати

* Аз ҷониби Кумита дар ҷаласаи шасту сеюми худ қабул шудаанд (23 апрел – 18 майи соли 2018).

супоридашаванда мавриди шиканча қарор гирифтани шахс маълумот мавҷуд бошад, рад менамоянд, аз 27 ноябри соли 2014;

- e) конун «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак» аз 18 март соли 2015;
- d) конуни нави Конституционӣ «Дар бораи шахрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 8 августи соли 2015;

g) тағйироту иловаҳо ба Кодекси ҷиноятӣ, ки консепсияи «боздошти воқея»-ро ҷорӣ менамоянд, ки он аз лаҳзаи таҳти ҳабс гирифтани шахс фаро мерасад, аз он ҷумла расмиёти анҷом додани боздоштро муқаррар мекунад, дар соли 2016.

5. Кумита инчунин ташаббусҳои давлати увро вобаста ба тағйир додани стратегияҳо, барномаҳо ва ҷораҳои маъмурии худ бо мақсади кафолат додани татбиқи Конвенсияҳо истиқбол менамояд, ки онҳо иборат мебошанд аз:

a) дар соли 2014 таъсис додани гурӯҳи кории муштарак оид ба мониторинги ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ дар доираи Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон (Омбудсмен) бо мақсади гузаронидани боздидҳо аз ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ, аз ҷумла таҳияи лоиҳаи стратегияи ислоҳоти системаи (низомии) иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ барои давраи то соли 2025;

b) қабули Барномаи давлатӣ оид ба пешгирии зӯрварӣ дар оила барои солҳои 2014-2023;

c) 22 майи соли 2016 барҳам додани Шӯрои адлия ва супоридани ваколатҳои он ба Суди Олӣ;

d) дар соли 2016 таъсис додани вазифаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак, ки ҳамчунин вазифаи муовини Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсонро (Омбудсмен) иҷро мекунад;

e) 27 июли соли 2016 қабул шудани нақшаи нави миллий оид ба мубориза бар зидди хариду фурӯши одамон дар Тоҷикистон барои солҳои 2016-2018;

f) 18 августи соли 2016 тибқи фармони Прокурори генералӣ тасдиқ шудани дастуралал барои кормандони мақомоти тафтишотии прокуратураи ҳарбӣ ва хизматчиёни ҳарбӣ, ки ҷихати пешгирӣ ва анҷом додани тафтишоти ҳолатҳои меҳтарсолорӣ (дедовшина) ва суиистифода аз мансаб аз ҷониби шахсони мансабдор равона гардидааст;

g) 7 июни соли 2017 қабул шудани нақшаи миллии ҷорабиниҳо оид ба иҷроӣ тавсияҳои, ки дар рафти марҳилаи дуоми тафсири даврии универсалӣ, ки барои солҳои 2017-2020 пешбинӣ шудааст, пешниҳод гардида буданд;

h) 29 июни соли 2017 қабул шудани Барномаи ислоҳоти системаи адолати судӣ вобаста ба парвандаҳои ноқолигон барои солҳои 2017-2021 бо мақсади мутобик гардондани конунгузорӣ ва амалия ба стандартҳои байналмилалӣ.

C. Мазъалаҳои асосии боиси нигаронӣ ва тавсияҳо

Мазъалаҳои марбут ба фаъолияти минбаъда, ки ҳанӯз аз давраи ҳисоботии қаблӣ ҳалношуда боқӣ мондаанд

6. Дар банди 26 хулосаҳои чамъбастии қаблӣ худ (нигаред ба САТ/С/ТҶК/СО/2) Кумита ба Тоҷикистон бо дархости пешниҳод кардани маълумоти минбаъда доир ба соҳаҳои, ки боиси ташвиши зиёд қарор доранд аз ҷониби Кумита дар зербандҳои а) ва б) банди 8 ошкоршудаи марбут ба анҷом додани тафтишоти ҷаврӣ, беғараз ва самаранок ва таъсис додани маҳзани марказонидашудаи расмӣ боздоштҳо; дар зербанди а) банди 9, вобаста ба таъмин ва тақвият бахшидани кафолатҳои ҳуқуқӣ барои шахсони дастгиршуда; дар зербанди с) банди 11, вобаста ба суд кашидани шахсони гумонбар ва мӯҷозот шудани шахсони дар содир намудани шиканча ва муносибати бераҳмона гунаҳкор; ва дар зербандҳои а), б), с) ва д) банди 14, вобаста ба беҳтар гардондани шарту шароити нигоҳдорӣ дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ, бекор кардани изолятсияи пурраи маҳбусоне, ки адои ҷазои якумра

менамоянд, ба тасвиб расонидани Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканча ва таъсис додани механизми пешгирикунандаи миллӣ ва системаи самарабахшу махфӣи қабул ва баррасии арзу шикоятҳо доир ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона дар ҷойҳои нигоҳдорӣ таҳти ҳабс мурочиат кард. Кумита ба давлати узв барои андешидани тадбирҳои минбаъда доир ба масъалаҳои мазкур, маълумот аз рӯи моҳият, ки 9 январи соли 2014 пешниҳод шуда буд (нигаред ба САТ/С/ТJK/СО/2/Add.1) ва ҷавобҳо ба саволҳо (САТ/С/ТJK/Q/3/Add.1) арзи сипос менамоянд. Аммо бо дарназардошти ин маълумот Кумита чунин мешуморад, ки тавсияҳои дар боло зикршудае, ки дар зербандҳои а) ва б) банди 8, зербанди а) банди 9, зербанди с) банди 11 ва зербандҳои а), б), с) ва d) банди 14 пешбинӣ гардидаанд, иҷро нашуданд (нигаред инчунин ба бандҳои 9–12, 17–18, 13–14 ва 33–38 ҳуҷҷати САТ/С/ТJK/СО/2/Add.1)

Ба ҷавобгарӣ кашида нашудани шахсони дар содир намудани шиканча ё муносибати бераҳмона гунаҳкор

7. Бо истинод ба хулосаҳои ҷамъбастии қаблии худ (САТ/С/ТJK/СО/2, банди 9) Кумита дар мавриди маълумотҳо дар бораи шиканча ва муносибати бераҳмона, ки ҳанӯз ҳам мунтазам аз ҷониби кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар кишвари узв истифода мешавад, изҳори нигаронӣ менамоянд, аз ҷумла вобаста ба маълумотҳои пешниҳоднамудаи давлати узв дар хусуси он, ки гарчанде дар давраи баъди тафсири қаблии Кумита дар соли 2012 ба Прокуратураи генералӣ 89 арзу шикоят доир ба ҳолатҳои шиканча пешниҳод шуда бошад ҳам, танҳо нисбати чор нафар барои содир намудани шиканча тибқи банди 1 моддаи 143 Кодекси ҷиноятӣ ҳукм бароварда шуда ҷорай ҷазо нисбати ин нафарон дар шакли маҳрум сохтан аз озодӣ ба муҳлати то сеюмӣ сол таъин карда шуд. Бо қайд намудани он, ки давлати узв доир ба ҳолатҳои аз ҷониби мақомоти ҳокимияти давлатии Тоҷикистон таъқиб шудани шахсони мансабдори давлатӣ барои шарикӣ дар амалҳои, ки дар асоси дигар моддаҳои Кодекси ҷиноятӣ метавонанд ба шиканча ё муносибати бераҳмона баробар карда шаванд, маълумотҳои иловагӣ пешниҳод намудааст, Кумита ҳанӯз ҳам дар робита ба шумораи ками тафтишотҳои ҷиноятӣ аз рӯи чунин далелҳо дар муқоиса бо шумораи арзу шикоятҳои доир ба шиканча ва муносибати бераҳмона пешниҳодшуда, изҳори нигаронии ҷиддӣ менамоянд (моддаҳои 2, 10, 11, 12, 13, 14, 15 и 16).

8. Кумита тавсияи худро такроран пешниҳод намуда (нигаред ба САТ/С/ТJK/СО/2, банди 9) иброз менамоянд, ки давлати узв бояд ҷихати мубориза бар зидди бечазой барои истифодаи шиканча ва муносибати бераҳмона татбирҳои фаврӣ андешад, аз он ҷумла тариқи баромадҳои бевоситаи шахсони мансабдори олимақоми давлатӣ дар хусуси қобили қабул набудани истифодаи шиканча ва таъқиби ҷиноятӣ ҳама гуна шахсоне, ки шиканча содир менамоянд, дар истифода шудани шиканча ҳамроҳанд ё чунин амалро раво медонанд, аз ҷумла шахсоне, ки вазифаҳои роҳбарикунандаро ишғол менамоянд.

Тафтишоти ҳолатҳои истифода шудани шиканча

9. Тавре ки дар боло зикр шуда буд, Кумита аз кам будани арзу шикоятҳо вобаста ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона, ки дар асоси онҳо аз ҷониби мақомоти ҳокимияти давлатии кишвари узв парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз карда шудаанд, изҳори нигаронӣ менамоянд. Сарфи назар аз маълумоти пешниҳоднамудаи давлати узв доир ба шаҳодатҳои ихтилофнокии шохидон Кумита ҳамчунин вобаста ба арзу шикоятҳои (маълумотҳои) пешниҳодшуда дар хусуси ҳолатҳои эҳтимолии шиканча, ки аз рӯи онҳо парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз карда нашудаанд, аз ҷумла доир ба дар соли 2015 ҳолати бақайдгирифташудаи марги Умар Бобочонов хангоми таҳти ҳабс нигоҳдорӣ ӯ дар шӯъбаи милитсия ва ҳолати эҳтимолии шиканчаи Ҷовидон Ҳакимов хангоми таҳти ҳабс нигоҳдорӣ ӯ бидуни робита бо олами беруна дар Шӯъбаи мубориза бо ҷинояткорӣ муташаққили Вазорати корҳои дохилӣ дар моҳи январи соли 2017 изҳори нигаронии ҷиддӣ менамоянд. Бо дарназардошти изҳороти давлати узв, ки механизмҳои дар Тоҷикистон амалкунандаи тафтишот, ба монанди Идораи Ваколатдор, уҳдадорҳои онро вобаста ба Конвенсия фаро мегирад ва сарфи назар аз маълумотҳои пешниҳоднамудаи давлати узв доир ба шаҳодатҳои

ихтилофноки шоҳидон Кумита аз он нигарон аст, ки саъю кӯшишҳо дар доираи механизмҳои амалкунанда аз рӯи ин ва дигар парвандаҳо натиҷаҳои дилхоҳ наоварданд (моддаҳои 2, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ва 16).

10. Давлати узвро лозим аст, ки:

а) механизми алоҳидаи анҷом додани тафтишот ё зерсохтореро таъсис диҳад, ки барои анҷом додани тафтишоти самараноки ҷиноятӣ ва таъкиби судӣ аз рӯи далелҳои шиканча ва муносибати бераҳмона, ки аз ҷониби шахсони мансабдори давлатӣ ва онҳое, ки мустақилона аз номи мақомотҳо амал мекунанд, шахсони дар содир намудани ҷиноят айбдоршаванда, мақомоте, ки барои таъкиби судии шахсе, ки доир ба ҳолатҳои шиканча хабар додааст, қодир бошад;

б) Ғавран, самаранок ва беғаразона тафтишоти ҳаман ҳолат ва далелҳои истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмонаро анҷом диҳад, шахсони гунаҳкорро ба ҷавобгарӣ кашад ва аҳолиро доир ба натиҷаҳои чунин тафтишотҳо хабардор созад.

Маълумот доир ба тафтишоти мурочиатҳо вобаста ба ҳолатҳои истифода шудани шиканча

11. Кумита вобаста ба он, ки давлати узв доир ба тадбирҳои андешидаи кишвари аъзо вобаста ба анҷом додани тафтишоти арзу шикоятҳои ходимони муҳолифини дар маҳбас қарордошта, ба монанди Маҳмадалӣ Ҳаит, Раҳматулло Раҷаб ва Умаралӣ Ҳусайнов (инчунин бо номи Саидумар Ҳусайнӣ шинохта мешавад), ки ҳамаи онҳо бо Ҳизби наҳзати исломи Тоҷикистон алоқаманданд маълумот пешниҳод накардааст, аз ҷумла доир ба он, ки ҳангоми қарор доштан дар тавқиғоҳи тафтишотии Кумитаи давлатии амнияти миллии дар соли 2015 онҳо аз ҷониби кормандони Шӯъбаи мубориза бар зидди ҷиноятҳои муташаккили Вазорати қорҳои дохилӣ мавриди шиканча ба муносибати бераҳмона қарор дода шуданд, изҳори таассуф менамояд. Кумита аз он дар ташвиш аст, ки тамоми мушаххасоти тафтишот ва баррасии судии парвандаҳои онҳо ҳамчун маълумоти «махфӣ» маҳфуз нигоҳ дошта мешаванд (моддаҳои 2, 12, ва 13).

12. Давлати узвро лозим аст, ки ҷиҳати ошкор намудани далелҳои дахлдор доир ба ҳама гуна тафтишоти арзу шикоятҳо дар бораи истифода шудани шиканча ва дигар намуд муносибати бераҳмона, махсусан арзу шикоятҳои шахсони алоҳида, аз ҷумла Маҳмадалӣ Ҳаит, Раҳматулло Раҷаб ва Умаралӣ Ҳусайнов (ки бо номи Саидумар Ҳусайнӣ шинохта мешавад) тадбирҳои зарурӣ андешад.

Чораҳои ҷазодихӣ барои содир намудани амалҳои дорон хислати шиканча

13. Кумита аз он нигарон аст, ки дар Кодекси ҷиноятӣ давлати узв ҳанӯз ҳам барои истифода шудани шиканча чораҳои сабуктарини ҷазо пешбинӣ шудаанд, ки ин дар асоси Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ ба шахсони мансабдор имкон медиҳад, ки тафтишоти далелҳои истифода шудани шиканчаро «дар ҳолатҳои изҳор намудани пушаймонӣ, ошғӣ шудан бо ҷабрдида» ё «тағйир ёфтани ҳолатҳо» қатъ намоянд; дар он маврид, ки айни замон нисбати ҷинояти шиканча муҳлати мурур татбиқ карда мешавад; ва сарфи назар аз он, ки авфи охирини аз ҷониби давлати узв эълоншуда, тавре ки дар банди 1 моддаи 143 Кодекси ҷиноятӣ пешбинӣ шудааст, шахсони дар содир намудани шиканча айбдоршударо фаро намегирифт, шахсоне, ки барои содир кардани кирдорҳои ба истифода шудани шиканча баробарбуда таъкиб мешуданд, дар асоси дигар моддаҳои Кодекси ҷиноятӣ авф карда шуданд. Кумита маълумотҳои пешниҳоднамудаи давлати узвро дар мавриди он, ки тағйироту иловаҳои пешниҳодшуда ба Кодекси ҷиноятӣ, ки айни замон мавриди баррасӣ қарор доранд, тибқи банди 1 моддаи 143 имкони пурзур кардани меъёри ҳадди аксари ҷазоро барои истифодаи шиканча дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ ба муҳлати аз панҷ то 8 солро пешбинӣ менамояд (моддаҳои 2 ва 4) ба инбат мегирад.

14. Аз ҷониби давлати узв бояд тадбирҳои андешида шаванд, ки тавре дар мулоҳизоти тартиби умумии № 2 (2007) Кумита доир ба татбиқи моддаи 2

пешбинӣ шудааст чораҳои чазодихӣ барои истифодаи шиканча, ки дар қонунгузорӣ муқаррар шудаанд дараҷаи вазнинии ҷиноятро инъикос намоянд; нисбати ҷинояти содир намудани шиканча муҳлати мурур истифода карда нашавад; ва шахсони дар содир намудани шиканча айбдоршуда дар асоси Қонун дар бораи авф аз ҳуқуқ ба авф шудан маҳрум карда шаванд. Давлати узвро инчунин лозим аст, ки ҷиҳати кафолат додани он, ки ба шахсони мансабдор мутобиқи Кодекси муруфиавии ҷиноятӣ қатъ намудани тафтишоти ҳолатҳои шиканча бинобар сабаби пушаймонӣ изҳор намудани шахси айбдор ё ошғӣ шудан бо ҷабрида иҷозат дода нашавад, тадбирҳо андешад. Инчунин ба давлати узв лозим аст, ки ҷиҳати кафолат додани он, ки нисбати шахсони дар содир намудани амалҳои ба истифода шудани шиканча ё муносибати бераҳмона баробарбуда айбдоршаванда тибқи банди 1 моддаи 143 Кодекси ҷиноятӣ чазо таъин карда шавад, на балки айбдорӣ дар содир намудани дигар ҷиноятҳое, ки чораи чазодихии нисбатан сабуктар, муҳлати мурур ва ҳуқуқ ба авф шуданро пешбинӣ менамоянд, тадбирҳо андешад.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон

15. Бо зикр намудани он, ки тағйироту иловаҳо ба Қонун дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, ки соли 2012 қабул шуда буданд, дастрасии озодро ба ҷойҳои маҳрум сохтан аз озодӣ таъмин менамоянд, Кумита аз он изҳори нигаронӣ менамояд, ки Ваколатдор дар амал метавонад на ба ҳама ҷойҳои ҳабси пешакии тобеъ ба Кумитаи давлатии амнияти миллий, объектҳои тобеъ ба Шуъбаи мубориза бо ҷинояткории муташаккили Вазорати корҳои дохилӣ ва сохторҳои тобеъи Раёсати мубориза бо маводи муҳаддир ё дигар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ (ва ҷойҳое, ки маҳбусон метавонанд бидуни робита бо олами беруна таҳти ҳабс нигоҳ дошта шаванд) дастрасӣ дошта бошад. Кумита инчунин аз он нигарон аст, ки бинобар ба пуррагӣ рӯя нашудани принципҳои марбут ба мақоми муассисаҳои миллий, ки бо пешбурд ва ҳифзи ҳуқуқҳои инсон (Принсипҳои Париж) сару кор доранд, аз он ҷумла бинобар кофӣ набудани кафолатҳои мустақилият ва ба таври кофӣ маблағгузорӣ нашудан Иттиҳоди ҷаҳонии муассисаҳои миллии ҳифзи ҳуқуқ ба Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон моҳи марти соли 2012 аккредитатсияи дараҷаи (категория) «В»-ро дод (моддаи 2).

16. Давлати узвро лозим аст, ки ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон (Омбудсмен) дастрасӣ ба тамоми ҷойҳои маҳрумӣ аз озодии кишвар ва имконияти мунтазам нашр намудани гузоришҳои худро таъмин намояд, аз ҷумла дар сомона. Мустақилият ва самаранокии Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бояд тарикӣ ҷудо намудани захираҳои молиявӣ ва кадрӣ ҷиҳати самаранок ва мустақилона иҷро намудани мандати худ мутобиқи принципҳои марбут ба мақоми муассисаҳои миллий, ки бо пешбурд ва ҳифзи ҳуқуқҳои инсон (Принсипҳои Париж) сару кор доранд, дар асоси плюрализми кадрҳо ва интиҳоби онҳо дар доираи раванди дақиқ, шаффоф ва аз иштироки васеъ асосёфта таҳкиму тақвият дода шавад.

Кафолатҳои асосии ҳуқуқӣ

17. Бо зикри тағйироту иловаҳо ба қонунгузорӣ, ки соли 2016 ворид карда шуда буданд, Кумита дар он бобат изҳори нигаронӣ менамояд, ки шахсони дастгиршуда дар амал аз тамоми кафолатҳои ҳуқуқии асосии худ аз лаҳзаи аз озодӣ маҳрум шудан истифода намекунанд, аз он ҷумла баъди аз ҷониби кормандони милитсия дастгир шудан. Кумита инчунин аз он дар ташвиш аст, ки қонунгузории дохилӣ ба шахсоне, ки барои содир намудани ҳуқуқвайронкуноҳои маъмури таҳти ҳабс нигоҳ дошта мешаванд, дараҷаи ҳифзи ҳуқуқро ба он дараҷае, ки барои шахсони дар содир намудани ҳуқуқвайронкуноии ҷиноятӣ таҳти ҳабс нигоҳдоштамешуда пешбинӣ шудаанд, кафолат наметад. Кумита инчунин аз он изҳори нигаронӣ менамояд, ки аз ҷониби мақомоти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ ҳанӯз ҳам амалияе истифода мешавад, ки мутобиқи он шахсонро бо тартиби ғайрирасмӣ ба шуъбаи милитсия барои гузарондани «суҳбат» ё ба сифати шохид бо мақсади маҳуд ё пешгирӣ кардани робитаи онҳо бо намояндагони қонунӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо даъват намуда, баъдан ин шахсон бидуни бақайдгирӣ то он даме, ки расман айбдорӣ ҷиноятӣ

пешниход карда нашавад, тахти ҳабс нигоҳ дошта мешаванд. Кумита ҳанӯз ҳам аз он дар ташвиш аст, ки шахсони дастгиршуда ҳангоми овардан ба шӯъбаи милитсия ва тавқиғоҳи нигоҳдории муваққатӣ аз муоинаи мустақили тиббӣ гузаронида намешаванд, дар ҳамаи марҳилаҳои нигоҳдорӣ тахти ҳабс феҳристи (рӯйхати) расмӣ марказонидашуда бурда намешавад ва то эълон шудани ҳукми айбдорӣ муҳлати 72-соатаи дар шӯъбаи милитсия тахти ҳабс нигоҳдоштан то 48 соат кам карда нашудааст (моддаҳои 2, 12, 13 ва 16).

18. Давлати узв лозим аст, ки:

а) чихати кафолат додани дар амал таъмин шудани ҳуқуқҳои асосии ҳамаи шахсони дастгиршуда, аз ҷумла ба ноболиғон аз лаҳзаи аз озодӣ маҳрум шудани онҳо мутобиқи стандартҳои байналмилалӣ, аз ҷумла кафолатҳое, ки дар бандҳои 13 ва 14 мулоҳизоти тартиби умумии №2 Кумита (2007) доир ба татбиқи моддаи 2 зикр карда шудаанд, тадбирҳои самаранок андешад. Ҳамчунин ба давлати узв лозим аст, то ки он ба шахсони дастгиршуда кафолатҳои зеринро таъмин намояд:

i) ҳуқуқ ба гирифтани маълумот доир ба айбдоркуниҳои нисбати онҳо пешниҳодшуда ва оид ба ҳуқуқҳои худ ҳам дар шакли хаттӣ ва ҳам дар шакли шифоҳӣ ба забоне, ки онҳо онро мефаҳманд, ҳуқуқ ба имзо кардани ҳуҷҷати тасдиқкунандае, ки онҳо маълумоти пешниҳодшударо фаҳмидаанд;

ii) ҳуқуқ ба бидуни таъхир сабт шудани тамоми давраҳои маҳрум кардан аз озодӣ баъди дастгиркунии ӯ ҳабс дар рӯйхати муассисаи нигоҳдорӣ тахти ҳабс, аз ҷумла барои шахсоне, ки мавриди дастгиркунии маъмури қарор гирифтаанд ва шахсоне, ки бо тартиби ғайрирасмӣ ба шӯъбаҳои милитсия барои «суҳбат» ӯ ба сифати шохид даъват шудаанду дар натиҷа бидуни мақоми расмӣ то ба онҳо эълон шудани айбдоркунии расмӣ тахти ҳабс нигоҳ дошта шуданд, аз ҷумла ба қайд гирифта шудани онҳо дар феҳристи марказонидашудаи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда; ҳуқуқ ба дуруст тартиб дода шудани ҳамаи протоколҳои дастгиркунии чихати пешгирӣ кардани ҳама гуна ҳолатҳои дастгиркунии бақайдгирифтанишуда; аз ҷумла таъмин шудани дастрасӣ ба рӯйхати шахсони дастгиршуда ба адвокат ва ҳешовандони онҳо;

iii) ҳуқуқ ба дастрасии бидуни таъхир ба адвокат аз лаҳзаи тахти ҳабс гирифта шудан ва дар ҳолатҳои зарурӣ таъмин шудан бо ёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла дар рафти пурсиши аввалин;

iv) ҳуқуқ ба гузаштан аз муоинаи тиббӣ, ки бо тартиби махфӣ аз ҷониби духтури мустақил давоми 24 соат аз лаҳзаи овардани шахс ба ҷои нигоҳдорӣ тахти ҳабс анҷом дода мешавад ва ҳуқуқ ба ҳар лаҳза талаб намудани анҷом додани муоинаи тиббии мустақил ва гузаштан аз он. Ба давлати узв лозим аст, ки мустақилияти духтурон ва дигар кормандони тиббӣ, ки бо маҳбусон сару қор доранд дар амал кафолат дода диҳад, таъмин карда шавад, ки аз ҷониби онҳо ҳама гуна нишонаҳои истифода шудани шиканча ба таври дуруст ҳуҷҷатгузори карда шаванд, доир ба ҳолатҳои истифода шудани шиканча ӯ муносибати бераҳмона хабар диҳанд, бидуни таъхир нусхаҳои натиҷаҳои муоинаи тиббиро ба мақомоти дахлдор чихати анҷом додани тафтишоти минбаъда ва ба шахси дастгиршудаи дахлдор ӯ адвокати ӯ пешниҳод намоянд;

v) ҳуқуқ ба огоҳ намудани аъзои оила ӯ ҳама гуна дигар шахсе, ки бо ихтиёри шахси дастгиршуда фавран пас аз боздошти ӯ анҷом дода мешавад, на пас аз он, ки шахси дастгиршуда назди суд оварда мешавад;

б) бидуни таъхир овардани шахси дастгиршуда ба суд, тавре ки инро стандартҳои байналмилалӣ тақозо менамоянд. Муҳлати 72-соатаи нигоҳдорӣ тахти ҳабс дар шӯъбаи милитсия то таъин шудани ҳукми айбдоркунии кам карда шавад;

с) назорати чараёни дар амал татбиқ шудани тавсияҳои мазкур тариқи ҷамъоварӣ карда шудани маълумотҳо вобаста ба аз ҷониби кормандони милитсия риоя шудани кафолатҳои асосӣ нисбати шахсони аз озодӣ маҳрумшуда, аз он ҷумла маълумотҳои ҳамаҷониба доир ба парвандаҳои, ки дар доираи онҳо нисбати кормандони милитсия ҷораҳои интизомӣ ё дигар ҷораҳои барои риоя накардани ҷунин кафолатҳои татбиқ шудаанд, оғоз карда шаванд ва ин маълумотҳо дар гузориши минбаъдаи худ ба Кумита дарҷ карда шаванд.

Дастрасӣ ба адвокатҳои мустақил

19. Кумита аз он дар ташвиш аст, ки дар натиҷаи ворид гардидани тағйироту иловаҳои охири ба қонун «Дар бораи адвокатура ва фаъолияти адвокатӣ» Вазорати адлия имкон пайдо намуд, ки ба комиссияи квалитатсионӣ, ки барои иҷозатномадиҳӣ ба адвокатҳои ваколатдор аст таъсири зиёд расонад ва ин боиси он гардид, ки дар кишвар шумораи адвокатҳои зуд хоҳиш ёфт; аз ҷумла ин рӯйдодҳо ба давлати аъзо имкон намедиҳанд, ки дастрасии ҳамаи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда ба кафолатҳои асосии ҳуқуқӣ бар зидди шиканча ва муносибати бераҳмона дар амал таъмин карда шаванд, аз он ҷумла дастрасӣ ба адвокати мустақил (моддаи 2).

20. Ба давлати узв лозим аст, ки ба қонун «Дар бораи адвокатура ва фаъолияти адвокатӣ» бо мақсади таҳким бахшидани мустақилияти комиссияи квалитатсионӣ аз Вазорати адлия тағйироту иловаҳо ворид намояд. Кумита ба давлати узв тавсия менамояд, ки ба Гузоришгари махсус оид ба мустақилияти судяҳо ва адвокатҳои даъватномаи боздид аз кишвар ирсол намояд.

Фишороварӣ нисбати ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва аъзоёни оилаҳои онҳо, ҳомиёни ҳуқуқ ва рӯзноманигорон

21. Кумита аз маълумотҳои доир ба он, ки шахсони бо арзу шикоят аз шиканча муроҷиаткунанда, аъзоёни оилаҳои онҳо, ҳомиёни ҳуқуқ, аз он ҷумла адвокатҳои, ки манфиатҳои ҷабрдидагони шиканчаро ҳимоя мекунанд ва рӯзноманигороне, ки доир ба ҳолатҳои шиканча гузориш медиҳанд, аз ҷониби шахсони мансабдори давлати узв аксар вақт мавриди фишороварию таҳдидҳои қарор мегиранд, изҳори нигаронӣ менамояд. Хусусан, Кумита вобаста ба пешниҳод нашудани ҷавобҳои ба дархостҳои пешниҳоди маълумоту иттилоот доир ба тадбирҳои андешидамешудаи давлати узв оид ба санҷиши маълумотҳои дар мавриде, ки гӯё дар кишвар якҷанд адвокатҳои ҳомиёни ҳуқуқ баъд аз он, ки розӣ шудаанд манфиатҳои муштарӣ намоянд, ки дар маҳбас қарор доранд ҳимоя кунанд, ба ҳабс гирифта шудаанд ва онҳо эҳтимол мавриди хатари ҷидди истифода шудани шиканча қарор мегиранд, изҳори нигаронии ҷиддӣ менамояд. Кумита бо таассуф қайд менамояд, ки дар ҷавоб ба дархости пешниҳоди маълумоту иттилоот доир ба тадбирҳои андешидамешуда вобаста ба санҷиши ин маълумотҳои давлати узв инкор мекард, ки ҷунин арзу шикоятҳои доир ба таҳдидҳои ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ пешниҳод шудаанд ва изҳор намуд, ки ҳама гуна маълумотҳои нисбати адвокатҳои, ки бо парвандаҳои резонансӣ сару қор доранд, беасосанд (моддаҳои 2,11, 12, 13 ва 16).

22. Ба давлати узв лозим аст, ки ба таври фаврӣ:

а) бо мақсади васеъ намудани имкониятҳои мақомоти давлатӣ ҷиҳати гирифтани ва ба таври самаранок тафтиш намудани маълумотҳои оид ба фишороварӣ аз ҷониби шахсони мансабдор нисбати ҷабрдидагони шиканча, аъзои оилаҳои онҳо, адвокатҳои онҳо, рӯзноманигорон ва ҳомиёни ҳуқуқ ҷораҳои андешад;

б) дар робита бо изҳорот дар бораи он, ки адвокатҳои ҳомиёни ҳуқуқ Шӯҳрат Қудратов, Бузургмеҳр Ёров ва Нуриддин Маҳкамов интиқомҷӯёна барои он, ки онҳо манфиатҳои аъзоёни боздоштшудаи Ҳизби нави Тоҷикистон ва Ҳизби нахзати исломи Тоҷикистонро намояндагӣ мекарданд, ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида шудаанд, инчунин дар бораи он, ки Фирӯз Табаров интиқомҷӯёна барои он, ки падари ӯ манфиатҳои Зайд Саидов, сарвари Ҳизби

нави Тоҷикистонро намояндагӣ мекард, ба ҳабе гирифта шуда, ба ҷавобгарӣ кашида шудааст, тафтишоти мустақил анҷом диҳад.

Ҳолатҳои марг дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ

23. Кумита аз маълумотҳои вобаста ба як чанд ҳолати марг дар ҷойҳои тахти ҳабе нигоҳдорӣ, аз ҷумла ҳолатҳои худкушӣ ва ҳолатҳои марг, ки бинобар ба таври васеъ паҳн шудани бемории сил ВИЧ/СПИД байни маҳкумшудагон ва бинобар фавран анҷом дода нашудани муоинаи тиббӣ ҳангоми ба муассиса овардани шахсони дастгиршуда ва расонида нашудани ёрии тиббии дуруст ба маҳбусони бемор ба вуқӯъ омадаанд, инчунин доир ба ҳолатҳои зиёди аз ҷониби роҳбарияти маҳбусҳо рад шудани додани шаҳодатнома бо нишон додани сабабҳои марги маҳбусон дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ изҳори нигаронӣ менамояд. Илова бар ин, Кумита ҳанӯз ҳам дар мавриди натиҷаҳои тафтишоти ҳолатҳои марги се нафар изҳори нигаронӣ менамояд: Қурбон Маннонов, Нозимҷон Ташрипов ва Исмонбой Бобоев (моддаҳои 2, 12, 13, 14 ва 16).

24. Ба давлати узв лозим аст, ки:

а) баҳри мубориза бар зидди паҳншавии бемориҳои сироятӣ ва ҷиҳати бечуну ҷаро иҷро шудани барномаи коҳиш додани зарар дар ҷойҳои ҳабе пешакӣ ва маҳбусҳо бо мақсади кам шудани ҳолатҳои марг аз бемории сил ва ВИЧ/СПИД андешидани тадбирҳои идома дода шаванд, аз ҷумла тариқи анҷом додани муоинаи мавҷудияти ҷунин бемориҳо дар шахсони дастгиршуда ҳангоми овардани онҳо ба ҷойҳои тахти ҳабе нигоҳдорӣ;

б) аз рӯи ҳамаи ҳолатҳои марг дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ тафтишоти фаврӣ, дақиқ ва бегараз анҷом диҳад ва ҷиҳати гузарондани экспертизаи тиббии судии мустақил тадбирҳои андешад; протоколҳои натиҷаҳои экспертизаи ҷасадро ба аъзоёни оилаи шахси фавтида пешниҳод намояд ва бо дархости онҳо ба аъзоёни оила фармоиши бо тартиби ҳусусӣ гузарондани экспертизаи ҷасадро иҷозат диҳад; инчунин бо тартиби судӣ таъкиб шудани шахсони дар риоя нашудани муқаррароти Паймон гунаҳгорро, ки боиси ба вуқӯъ омадани ҳолатҳои марг гардидааст, кафолат диҳад ва ҳангоми таъин намудани ҳукми айбдоркунӣ нисбати ҷунин нафарон ҷораҳои ҷазои баробар ба кирдори содирнамудашон татбиқ намояд, аз он ҷумла ба ҳешовандони қурбонӣи товони зарар ҷуброн карда шаванд.

Нишондодҳои иқроршавӣ, ки бо истифода аз зӯроварӣ ба даст оварда шудаанд

25. Кумита аз он нигаронии зиёд менамояд, ки маълумотҳои пешниҳодшуда дар он маврид, ки дар қонунгузории давлати узв пешбинӣ гардидааст, ки нишондодҳои иқроршавӣ бо истифода аз шиканча бадастовардашуда, набояд аз ҷониби суд ҳамчун далели айбдоркунӣ эътироф карда шаванд, вале судяҳо ҷунин маълумотро дархост намекунанд ва аз ҷониби судҳои давлати узв бошад дар амал татбиқ шудани қонунгузории мазкур таъмин карда намешавад. Кумита дар робита бо пешниҳод нашудани маълумоту иттилоот дар мавриди парвандаҳои, ки аз рӯи онҳо судяҳо дар асоси изҳороти шахсони судшаванда доир ба нишондодҳои иқроршавӣ бо истифода аз шиканча бадастовардашуда амал кардаанд, изҳори таассуф менамояд (моддаҳои 2, 15 ва 16).

26. Кумита ба давлати узв тавсия менамояд, ки:

а) таҷдиди назар намудани парвандаҳои судӣ, ки дар рафти онҳо судшавандагон изҳор намудаанд, ки нишондодҳои иқроршавӣ ба сифати далели айбдоршавӣ онҳо пешниҳодшуда бо истифода аз шиканча ё дигар муносибати бераҳмона ба даст оварда шудаанд, анҷом дода шаванд;

б) ҷиҳати аз ҷониби судяҳо боз доштани мувофиқи судӣ дар ҳолатҳои, ки шахси судшаванда аз додани нишондодҳои иқроршавӣ тахти истифодаи шиканча изҳор менамояд тадбирҳои андешида шуда, қобили қабул набудани эътирофи ҷунин нишондодҳоро ҳамчун далели исбот шудани айбдорӣ эълон

намоёд, агар ошкор шуда бошад, ки нишондодҳо бо истифода аз шиканча ба даст оварда шудаанд;

с) ба прокурорҳо супориш дода шавад, ки дар ҳолатҳои аз ҷониби шахсони судшаванда изҳор шудани истифодаи шиканча дар рафти муҳофизатии судӣ тадбирҳои дахлдор андешида шуда вобаста ба далелҳои истифода шудани шиканча тафтишот оғоз карда шавад.

Боздид аз ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ

27. Бо зикр намудани он, ки аз ҷониби давлати узв бо мақсади анҷом додани боздидҳо аз ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ гурӯҳи мониторингӣ таъсис дода шудааст, Кумита дар мавриди маълумотҳо дар бораи на ба ҳама ҷойҳои тахти ҳабс нигоҳдории кишвари аъзо дастрасӣ доштани гурӯҳ ва дар мавриди он, ки ба Гурӯҳ дастрасӣ ба шахсони дастгиршудаи алоҳида ҷиҳати анҷом додани санҷиши арзу шикоятҳо оид ба истифода шудани шиканча ё муносибати бераҳмона, ки ба Гурӯҳ шахсони дастгиршуда ё ҳешовандони онҳо пешниҳод намудаанд таъмин карда нашуд, изҳори нигаронӣ менамоёд. Бо изҳори қаноатмандӣ мавриди дар қори гурӯҳи мониторингӣ иштирок кардани намоёндогони ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ зикр намуда, Кумита аз он изҳори нигаронӣ менамоёд, ки ба ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ иҷозати дар алоҳидагӣ аз гурӯҳи мониторингӣ анҷом додани мониторинги мустақили ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ дода намешавад. Кумита инчунин аз он дар ташвиш аст, ки Кумитаи байналмилалӣ Салиби Сурх ба ҷойҳои тахти ҳабс нигоҳдорӣ дастрасӣ надорад (моддаҳои 2, 12, 13).

28. Ба давлати узв лозим аст, ки:

а) ҷиҳати таъмин намудани дастрасии гурӯҳи мониторингӣ ба тамоми ҷойҳои тахти ҳабс нигоҳдорӣ, аз ҷумла ба ҷойҳои ҳабси пешакии тобеъи Кумитаи давлатии амнияти миллӣ, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо ҷинояткорӣ муташаккил ва Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон табирҳо андешида;

б) таъмин намоёд, ки гурӯҳи мониторингӣ имконияти мунтазам анҷом додани боздид аз тамоми ҷойҳои маҳрумӣ аз озодии кишвари узв ро дошта бошад, аз он ҷумла боздиди муассисаҳои психиатрӣ ва психоневрологӣ, инчунин хангоми ин боздидҳо аъзоёни Гурӯҳро қоршинуосони тиббӣ, аз ҷумла равшинуосон ҳамроҳӣ намоёнд;

с) таъмин намоёд, ки аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ имконияти бо маҳбусон дар ҳама гуна ҷои дилхоҳи муассисаи тахти ҳабс нигоҳдорӣ дар алоҳидагӣ суҳбат карданро дошта бошанд;

д) ба ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ иҷозат дода шавад, ки дар алоҳидагӣ аз гурӯҳи мониторингӣ аз тамоми ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ боздидҳои мустақил анҷом диҳанд;

е) ба Кумитаи байналмилалӣ Салиби Сурх дастрасӣ ба ҷойҳои тахти ҳабс нигоҳдории кишвари узв фароҳам оварда шавад;

ф) Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканча ба тасвиб расонида шуда, механизми миллии пешгирикунанда мутобиқ ба Протоколи иловагӣ таъсис дода шавад.

Қобили қабул набудани баргардондани иҷборӣ

29. Кумита аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани маълумоту иттилоотро дар мавриди аз соли 2012 ба қайд гирифтани ҳолатҳои ба давлатҳо баргардондани шахсони алоҳидаро истиқбол намуда ба тағйироту иловаҳои дар соли 2014 ба Кодекси муҳофизатии ҷиноятӣ воридгардида ва манъкунандаи баргардондани шахс, агар далелҳои мавҷуд бошанд, ки ӯ метавонад мавриди шиканча қарор дода шавад, ишора намуда аз он изҳори нигаронӣ менамоёд, ки аз ҷониби давлати узв вобаста ба шумораи нафароне, ки аз соли 2012 аз қаламрави кишвар бадарға карда шудаанд, аз ҷумла ба Афғонистон маълумоту иттилооти дархостшуда пешниҳод карда нашуд.

Кумита инчунин дар мавриди маълумотҳои пешниҳодшуда дар бораи он, ки шахсони ба кишвари Афғонистон бадарғашуда натавонистанд аз расмиёти муайян намудани мақоми гуреза истифода намојанд, ки дар доираи он метавонист муайян намуд, ки оё ҳангоми бозгашт ба онҳо хатари мавриди шиканча қарор гирифтаи таҳдид намекунад, изҳори нигаронӣ намојад. Ҳамчунин Кумита дар ташвиш аст, ки тибқи қонунгузории амалкунанда гурезагон, ки қонунҳои Тоҷикистонро марбут ба убури сарҳад, ё маҳдудиятҳо дар истиқомат, ки нисбати шахсони паноҳгоҳҷӯянда ва гурезагон чорӣ гардидаанд, вайрон мекунанд тибқи қатъномаҳои 325 (2000) ва 328 (2004), ки дар онҳо минтақаҳои Тоҷикистон номбар карда шудаанд, ки дар онҳо иқомати муваққати онҳо манъ карда шудааст, метавонанд бо мушкилоти бекор карда шудани мақоми гуреза гарданд, ки онҳо алақай онро гирифтаанд ва метавонанд аз кишвар бадарғар карда шаванд. Кумита нигарон аст, ки аъзоёни гурӯҳи этникии хазара аз Афғонистон мавриди диққати махсуси давлат қарор дода мешаванд, ки бинобар ин онҳо зуд-зуд мавриди бадарғашавӣ аз кишвар дучор мегарданд (моддаҳои 2, 3, 4, 5, 6 ва 16).

30. Ба давлати узв лозим аст, ки:

a) аз бадарға, хорич қардан, баргардонидан ё супоридани ҳама гуна шахсе, ки ҳангоми бозгашт ба ӯ хатари мавриди шиканча қарор гирифтаи таҳдид мекунад, худдорӣ намојад;

b) таъмин намојад, ки ҳар як шахси бадарға, хоричқардамешуда, баргардонидамешуда ё супоридамешуда имкон дошта бошад, ки аз ҷониби механизми мустақил самаранок ва беғараз баррасӣ шудани ҳалли арзу шикоятҳои онҳо дар мавриди таҳдид қардани хатари шиканча қарор дода шавад ва қарорҳои чунин мақомот эътибори қатъкунанда дошта бошад;

c) имкони ворид намудани тағйироту иловаҳо ба қонунгузории дохилӣ дида баромада шавад, аз ҷумла тибқи қатъномаҳои 325 ва 328 шахсони паноҳгоҳҷӯянда барои убур намудани сарҳад аз ҷавобгарии ҷиноятӣ ва мутобиқи муқаррароти Конвенсияи соли 1951 дар бораи мақоми гурезагон аз ҷавобгарӣ барои вайрон қардани маҳдудиятҳо барои иқомат, ки ба маҳрум шудан аз мақоми гуреза ва бадарғашавӣ аз кишвар оварда мерасонанд, озод карда шаванд ва бо Идораи Комиссари Олии Созмони милали муттаҳид оид ба гурезагон ҳамкориро ба роҳ монда шаванд;

d) тафтишоти ғайрӣ ва самаранокӣ ҳолатҳои аз ҷониби кормандони Кумитаи давлатии амнияти миллӣ истифода шудани муносибати бераҳмона нисбати гурезаҳо ва шахсони паноҳгоҳҷӯянда, аз ҷумла ҳолатҳои мавриди таъйиз қарор гирифтани аъзоёни гурӯҳи этникии хазара аз Афғонистон, ҳолатҳои номутаносиб зуд-зуд бадарғакунии гурезагон анҷом дода шуда, шахсони гунаҳкор ба ҷавобгарӣ кашида шаванд;

e) дар гузориши даврии навбатии худ маълумотҳои оморӣ ва дигар маълумоту иттилоот оид ба шумораи шахсони аз ҳудуди кишвар бадарғақардашуда, пешниҳод карда шаванд.

Омӯзонӣ

31. Кумита аз он дар ташвиш аст, ки омодагӣ аз рӯи муқаррароти Конвенсия, махсусан вобаста ба муқаррароти марбут ба манъи пурраи истифодаи шиканча барои кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, кормандони маҳбасҳо, судяҳо, прокурорҳо, кормандони судӣ, ҳуқуқшиносон ва хизматчиёни ҳарбӣ ба таври ҳатмӣ ба роҳ монда нашудааст (моддаи 10).

32. Давлати узв лозим аст, ки ба таври ҳатмӣ омодагии кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ҳаёти кормандони маҳбасхонаҳо, судяҳо, прокурорҳо, кормандони судӣ, адвокатҳо ва хизматчиёни ҳарбиро вобаста ба масъалаҳои марбут ба муқаррароти Конвенсия ва пурра манъ намудани истифодаи шиканча дида барояд. Илова бар ин, бояд кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ аз рӯи усулҳои бурдани тафтишот бидуни маҷбуркунӣ, муқаррароти Кодекси рафтори кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва Принсипҳои асосии истифодаи

қувва ва силоҳи оташфишон аз ҷониби шахсони мансабдор барои нигоҳдории тартибот омӯзонида шаванд. Ба давлати узв лозим аст, ки ҷихати арзёбӣ намудани таъсири ҷунин барномаҳои омӯзишӣ методологияҳо таҳия намуда онҳоро бо дарназардошти талабот ба омодагии касбии шахсони мансабдорӣ дарболозикрнамуда, мутобиқ гардонад.

Шарту шароити таҳти ҳабе нигоҳдорӣ

33. Бо таъкид ба беҳбудии дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ дар давраи баррасишаванда, бамушоҳидарасида Кумита аз он изҳори нигаронӣ менамояд, ки шарту шароити таҳти ҳабе нигоҳдорӣ – ба монанди пур будан ва шароити ғайриқаноатбахши моддии таҳти ҳабе нигоҳдорӣ, аз он ҷумла кофӣ набудани ғизо ва оби ошомиданӣ, системаи гармидихӣ, ҳаводаро (вентилятсия) ва шароити санитарно-гигиенӣ, инчунин табобати бемориҳои сироятӣ ва кори ғойданокӣ ҷамъиятӣ ва сайру гашт – ба стандартҳои байналмилалӣ ҷавобгӯ нестанд. Шарту шароити нигоҳдорӣ дар маҳбасҳои занона, ки дар онҳо аз ҷониби гурӯҳи мониторингӣ норасоии кормандон ва кофӣ набудани ғизо ва системаи гармидихӣ ба қайд гирифта шуда буд, боиси нигаронии махсуси Кумита гардидааст (моддаҳои 11 ва 16).

34. Ба давлати узв лозим аст, ки:

а) кӯшишҳои худро баҳри бо стандартҳои байналмилалӣ, ба монанди Стандартҳои ҳадди ақали Созмони милали муттаҳид оид ба муносибат нисбати маҳбусон (Қоидаҳои Нелсон Мандела) мутобиқ намудани шарту шароити таҳти ҳабе нигоҳдорӣ дар ҷойҳои маҳрумӣ аз азодӣ, хусусан, тариқи барои шахсони дастгиршуда фароҳам овардани шароити мусоиди моддӣ ва гигиенӣ, аз ҷумла равшаниӣ табиӣ ва сунъӣ; системаҳои қубурҳо (канализатсия) ва таҷҳизоти санитарӣ, аз он ҷумла ҳочатхонаҳо ва душхонаҳо; камераҳои гармшаванда дар маҳбасҳо; ҳавотозакунӣ (вентилятсия) муносиб; сифат ва миқдори кофии маҳсулоти хӯроқа, ҷихози раҳти хоб, рӯйпӯшҳо ва ашёҳои гигиенаи шахсӣ; ёрии тиббӣ санитарӣ; имконият барои сайру гашт дар ҳавои тоза; ва хабаргирии аъзоёни оила;

б) шароити моддӣ беҳтар гардонидани шавад, шумораи ҳайати кормандони касбии маҳбас дар маҳбасҳои занона мутобиқи талаботи Қоидаҳои Созмони Милали Муттаҳид оид ба муносибат бо занони маҳбус зиёд карда шуда ҷораҳои ҷазо барои занон-ҳуқуқвайронкунон, ки маҳрум сохтан аз озодиро пешбинӣ намекунанд, беҳтар карда шаванд (Қоидаҳои Бангкок);

с) сатҳи паҳншавии бемории сил зери назорат гирифта шавад ва дар ҳама муассисаҳои ислоҳӣ маҳбусони солим аз маҳбусони гирифтори бемории сили сирояткунанда дар алоҳидагӣ нигоҳ дошта шаванд; ба маҳбусони гирифтори бемориҳои сирояткунанда ёрии тиббии махсус пешниҳод карда шавад; ва ҷихати пешгирии самаранок ва мубориза бар зидди паҳншавии минбаъдаи бемории сил ва ВИЧ/СПИД дар ҷойҳои ҳабе пешакӣ ва муассисаҳои ислоҳӣ тадбирҳои дахлдор андешида шаванд, аз ҷумла тариқи муоинаи шахсони дастгиршуда ҳангоми ворид шудан ба ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ.

Механизми мустақили қабул ва баррасии арзу шикоятҳо

35. Кумита бо таассуф қайд менамояд, ки шумораи арзу шикоятҳои пешниҳодшуда дар мавриди истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона аз соли 2013 то соли 2017, ки аз ҷониби ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ҳуҷҷатгузори карда шуданд тақрибан се маротиба аз шумораи арзу шикоятҳои ба шахсони мансабдори давлатӣ пешниҳодшуда, зиёдтар аст (моддаҳои 2, 12 ва 13).

36. Давлати узв лозим аст, ки ба ҳар шахс, аз ҷумла шахсоне, ки таҳти ҳабе нигоҳ дошта мешаванд дастрасӣ ба механизми пешниҳод ва баррасии арзу шикоятҳо, ки бо кӯмаки он онҳо метавонанд доир ба шиканча ё муносибати бераҳмона ба Ваколатдор ё дигар мақомоти мустақили тафтишотӣ арзу шикоятҳои мафҳии ба роҳбарияти ҷойҳои таҳти ҳабе нигоҳдорӣ дастраснабударо пешниҳод кунанд, таъмин намояд.

Маҳбусоне, ки ҳукми ҷазои якумаро адо мекунанд

37. Кумита дар робита бо шарту шароити маҳдудкунандаи тахти ҳабс нигоҳдории маҳбусони якумра, ки низоми махсусро пешбинӣ менамоянд изҳори нигаронӣ менамояд, аз ҷумла доир ба шарту шароити махсусан саҳти нигоҳдории онҳо дар муқоиса бо дигар маҳбусон. Илова бар ин, Кумита аз он дар ташвиш аст, ки ин категорияи маҳбусон дар ҷойҳои ҳабси пешакӣ, ки дар онҳо имконияти робита бо олами беруна ба дараҷаи ниҳой маҳдуд карда шудаанд, нигоҳ дошта мешаванд (моддаҳои 2, 11 ва 16).

38. Ба давлати узв лозим, аст ки:

а) бо мақсади роҳ надодан ба аз даст додани имкониятҳои зехнӣ ва лаёқати иҷтимоии онҳо таъмин намояд, ки маҳбусони якумра аз озодӣ маҳрумкардашуда имкон дошта бошанд, ки берун аз камера бо кори манфиатнок машғул шаванд;

б) ҷихати ҳамгирӣ намудани маҳбусони якумра аз озодӣ маҳрумкардашуда ба ҳайати (контингенти) умумии маҳбусон тадбирҳо андешида шаванд;

с) масъалаи ворид кардани тағйироту иловаҳо ба Кодекси иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ бо мақсади таҷдиди назар намудани низоми махсус барои маҳбусоне, ки нисбатан ҷазои як умр аз озодӣ маҳрум шудан татбиқ карда шудааст, баррасӣ карда шавад.

Татбиқи адолати судӣ нисбати ноболиғон

39. Бо таъкид ба қабули Барномаи ислоҳоти системаи татбиқи адолати судӣ нисбати ноболиғон барои солҳои 2017 – 2021 ва барномаи амалкунандаи тақвияти иқтидор дар соҳаи татбиқи адолати судӣ нисбати ноболиғон, Кумита аз он изҳори нигаронӣ менамояд, ки дар низоми адолати судӣ нисбати ноболиғон норасоии судҳо оид ба парвандаҳои ноболиғон ва судяҳое, ки дар соҳаи татбиқи адолати судӣ нисбати ноболиғон фаъолият мекунанд, ба мушоҳида мерасад. Кумита инчунин аз он дар ташвиш аст, ки дар колонияҳо барои ноболиғон кӯдакон ба сифати ҷораи интизомӣ аксар вақт дар ҷойҳои ҳабси пешакӣ ва дар камераҳои яккаса ҷойгир карда мешаванд; аз он ҷумла доир ба ҳанӯз ҳам пешниҳод шудани маълумотҳо вобаста ба ҳолатҳои муносибати бераҳмона, инчунин латукӯб; аз он, ки маҳбусони ноболиғ ба механизмҳои самараноки пешниҳод ва баррасии арзу шикоятҳо дастрасӣ надоранд (моддаҳои 11, 12 ва 16).

40. Кумита қатъиян аз давлати узв даъват ба амал меорад, ки:

а) таъсис додани системаи самаранок ва дуруст фаъолияткунандаи татбиқи адолати судӣ нисбати ноболиғон мутобиқи стандартҳои байналмилалиро амалӣ намояд, аз ҷумла мутобиқи Қоидаҳои стандартии ҳадди ақали Созмони Милали Муттаҳид марбут ба татбиқи адолати судӣ нисбати ноболиғон (Қоидаҳои Пекин) ва Принсипҳои роҳбарикунандаи Созмони Милали Муттаҳид барои пешгирии ҷинояткорӣ байни ноболиғон (принсипҳои роҳбарикунандаи Эр-Рияд);

б) ба стандартҳои байналмилалӣ мутобиқ гардондани қонунгузории дохилӣ ва амалия вобаста ба дар камераи яккаса нигоҳ доштан тариқи барҳам додани амалияи дар камераи яккаса нигоҳ доштани маҳбусони ноболиғ ҳам дар қонунгузорӣ ва ҳам дар амалия;

с) ҷихати пешгирӣ намудани муносибати бераҳмона ва латукӯб шудани қудаконе, ки тахти ҳабс нигоҳ дошта мешаванд табириҳои самаранок андешида шавад, аз ҷумла тариқи анҷом додани тафтишоти ҷунин кирдорҳо ва татбиқ кардани ҷораҳои дахлдори ҷазои интизомӣ ё ҷиноятӣ ва таъсиси механизми пешниҳод ва баррасӣ шудани арзу шикоятҳо барои қудакони ноболиғе, ки дар ҷойҳои ҳабси пешакӣ ва муассисаҳои ислоҳӣ тахти ҳабс нигоҳ дошта мешаванд;

d) таҳким бахшидани барномаҳои ҷорӣ ва таҳияи барномаҳои нави маърифатӣ-офиятбахшӣ вобаста ба коҳиш додани сатҳи такроран содир шудани ҷиноят аз ҷониби ноқилогон ва ҷонибдорӣ муносибати иҷтимоӣгаро; аз он ҷумла ба маҳбусон фароҳам овардани имконияҳои зарурӣ ҷиҳати татбиқ намудани фаъолияти ҷамъиятӣ-манфиатнок, ки ба ҳамгирӣи иҷтимоӣи онҳо мусоидат менамоянд;

e) амалияи нисбати кӯдакони ноқилоғ татбиқ намудани ҷораи таҳти ҳаёти нигоҳдорӣи тосудӣи коҳиш дода шуда ҷораҳои истифода карда шаванд, ки татбиқи ҷораҳои маҳрум сохтан аз озодиро пешбинӣ намекунад мутобиқ ба Қоидаҳои стандартӣи ҳадди ақали Созмони Милали Муттаҳид, ки ҷораҳои ба ҳаёти гирифтаи фаро намегирад (Қоидаҳои Токио).

Ҷабронӣи товони зарар ва офиятбахшӣ

41. Бо таъкид ба он, ки дар қонунгузори имконияти таъин шудани ҷабронӣи товони зарари расонидашуда пешбинӣ гардидааст, Кумита аз он дар ташвиш аст, ки ҷаримаҳои ба сифати ҷабронӣи товони зарар барои шиканча ва муносибати бераҳмона муқарраршуда айни замон вучуд надоранд ва дар амал ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча товони зарари расонидашуда ба таври одилона ва кофӣ ҷаброн карда намешавад. Кумита инчунин аз он изҳори нигаронӣ менамояд, ки дар доираи муруфияи ҷиноятӣ ҷабрдидагон танҳо баъди нисбати шахсонӣ дар содир намудани шиканча айбдорбуда эълон шудани ҳукми айбдоркунӣ ҳуқуқ доранд, ки вобаста ба ҷаброн шудани товони зарар арзу шикоят пешниҳод кунанд. Кумита аз маълумотҳо доир ба он, ки гирифтани ҷабронӣи зарар вақти зиёдро талаб мекунад ва ҳаҷми маблағҳои барои зарари маънавий пардохтшаванда мунтазам дар ҳаҷми кам пардохт карда мешаванд, хусусан ҷабронпулӣе, ки ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона дар сафи қувваҳои мусаллаҳ пешниҳод карда мешаванд, изҳори нигаронӣ менамояд (моддаи 14).

42. Ба давлати узв лозим аст, ки:

a) тариқи таҳия намудани барномаи муфассали офиятбахшӣ бо мақсади ҷаброн шудани товони зарари расонидашуда ба ҷабрдидагон ва офиятбахшии онҳо, аз он ҷумла қафолат додани ҳуқуқи дорони эътиборӣи шикоятӣ ба ҷабронпулӣи одилона ва мувофиқ, аз ҷумла воситаҳои барои таъмин намудани офиятбахшии ҳадди аксари имконпазир таъмин карда шаванд. Кумита тавачҷӯҳи давлати узв ба мулоҳизоти тартиби умумӣи худ №3 (2012) оид ба татбиқи моддаи 14 Конвенсия, ки дар он муҳтаво ва соҳаи фарогирии уҳдадорҳои давлатҳои узв вобаста ба пешниҳод намудани ҷабронӣи пураи товони зарар ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча шарҳ дода шудааст, равона месозад ва тавсия менамояд, ки ба қонунгузори дохилӣ тағйироту иловаҳои дахлдор ворид карда шаванд;

b) қафолат дода шаванд, ки дар доираи барнома мутобиқи мулоҳизоти тартиби умумӣи № 3 хизматрасониҳои босифати дастрас ва саривақтии маҳусуси офиятбахшӣ расонида шаванд, аз ҷумла дастрасӣ ба онҳо набояд бо зарурати пешниҳод кардани арзу шикоятҳои расмӣ дар мавриди ҳуқуқвайронкуниҳои маъмурӣ ё ҷиноятӣ мушкул карда шаванд;

c) бо мақсади дар амал татбиқ намудани барномаи офиятбахшӣ муассисаи асосӣи маҳусусгардонидашудаи ҳамохангсозӣи сатҳи давлатӣ таъин карда шуда, бучети шафоф дар ҳаҷми барои таъмини фаъолияти барнома ба сифати хизматрасонӣи маҳусус кофӣбуда, пешниҳод карда шаванд.

Муҷозоти ҷисмонӣи кӯдакон

43. Кумита аз он дар ташвиш аст, ки ба қонунгузори миллӣ бо мақсади пешгирии намудани тамоми шаклҳои муҷозоти ҷисмонӣи кӯдакон, маҳусусан дар муассисаҳои давлатӣ, аз ҷониби шахси мансабдори давлатӣ ё дигар шахсе, ки барои иҷрои уҳдадорҳои давлатӣ аз рӯи Конвенсия масъулбуда ва ҳамчун шахси расмӣ баромадкунанд, ё бо иғвои ӯ, бо огоҳӣ ё розигӣи хомӯшои ӯ содир мешавад, тағйироту иловаҳо ворид карда нашудаанд (моддаҳои 2 ва 16).

44. Давлати узвро лозим аст, ки ба қонунгузори миллӣ бо мақсади манъи мустақим ва пешгирии ҳама гуна муҷозоти ҷисмонии кӯдакон, хусусан дар муассисаҳои давлатӣ, дар натиҷаи ҳаракат ё беҳаракатии шахсони мансабдори давлатӣ ё дигар шахсони барои иҷрои уҳдадорихои давлат аз рӯи Конвенсия масъулбуда, тағйироту иловаҳо ворид намояд. Инчунин давлати узвро лозим аст, ки ҷонибдори истифодаи усулҳои ғайризӯровари интизомӣ дар соҳаи таълиму тарбия ва нигоҳубини кӯдакон тариқи байни аҳолии гузарондани маърақаҳои иттилоотию фаҳмондадихӣ оид ба натиҷаҳои манфии муҷозоти ҷисмонӣ бошад.

Меҳтарсолорӣ (дедовшина), шиканча ва муносибати бераҳмона дар сафи қувваҳои мусаллаҳ

45. Бо таъкид ба анҷом додани санҷиши қисмҳои ҳарбӣ аз ҷониби Сарпрокуратураи ҳарбӣ, таъсис додани «телефонҳои боварӣ», гузоштани қуттиҳо барои арзу шикоятҳо ва насби системаҳои назорати видеоӣ дар тамоми қисмҳои ҳарбӣ, инчунин қабули стратегияи пешгирии зӯроварӣ, Кумита дар мавриди маълумотҳо доир ба шумораи зиёди ҷой доштани ҳолатҳои зӯроварӣ, аз ҷумла зӯровари шахвонӣ, зӯровари ҷисмонӣ ва таҳқири шифоҳӣ дар сафи қувваҳои мусаллаҳ, ки баъзан ба осебҳои ҷиддӣ оварда мерасонанд, изҳори нигаронӣ менамояд (моддаҳои 2 ва 16).

46. Ба давлати узв лозим аст, ки:

а) таҳкими ҷораҳои манъ ва рафъ кардани зӯроварӣ ва таҳқир, аз ҷумла зӯровари шахвонӣ, ҷисмонӣ ва таҳқири шифоҳӣ, инчунин тафтишоти фаврӣ, беғараз ва дақиқи тамоми ҳолатҳои меҳтарсолорӣ, муносибатҳои ғайринонмавӣ ва шиканчаро дар сафи қувваҳои мусаллаҳ анҷом диҳад, аз ҷумла ошкор кардани хизматчиёни ҳарбии бевосита чунин кирдорҳоро содиркарда ва қумандонҳои онҳо, оғоз кардани таъкибу тафтишот ва ҷазо додани шахсони гунаҳкор, нисбати чунин шахсон таъин кардани ҷораи ҷазодихӣ, ки ба вазнинии кирдори содиркардашон баробар мебошад;

б) ба хизматчиёни ҳарбӣ имконияти пешниҳод кардани арзу шикоятҳо бо тартиби махфӣ бо мақсади ҳифз намудани онҳо аз фишороварӣ ва саривақт ирсол намудани арзу шикоятҳои онҳо ба прокуратураи ҳарбӣ барои анҷом додани тафтишот, фароҳам оварда шавад;

с) ба Ваколатдор ва гурӯҳи мониторингӣ дастрасӣ ба тамоми қисмҳои ҳарбӣ бо мақсаде, ки онҳо тавонанд бидуни огоҳии пешакӣ мониторинг ва суҳбатҳои махфӣ бо наваскарон анҷом диҳанд, таъмин карда шавад;

д) ба ҷабрдидагон ҷаброни товони зарар ва хизматрасониҳои офиятбахшӣ пешниҳод карда шаванд, аз ҷумла тариқи расонидани ёрии тиббии дахлдор ва кӯмаку дастгирии психологӣ тибики мулоҳизоти тартиби умумии №3 Кумита.

Зӯроварӣ нисбати занон

47. Гарчанде, ки давлати узв хабар дод, ки кодекси ҷиноятӣ кишвар «як қатор ҷиноятҳои марбут ба зӯровари хонаводагиро» фаро мегирад, ки аз қасдан расонидани зарар ба саломатӣ (моддаи 113), лату кӯб (моддаи 116) ва азобу уқубат (моддаи 117) иборат мебошанд, Кумита дар он маврид изҳори нигаронӣ менамояд, ки давлати узв доир ба 454 парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи ҳама шаклҳои дар боло зикршуда нисбати занон, ки аз соли 2015 то соли 2017 оғоз гардидаанд, маълумот пешниҳод намуд, аммо хабар дода нашуд, ки дар чанд аз ин ҳолатҳо нисбати гунаҳкорони эҳтимоли ҳукми айбдоркунӣ таъин карда шуд ва/ё дар чанд аз ин ҳолатҳо шахсони гунаҳкор барои содир намудани шиканча мавриди таъкиб қарор дода шуданд (моддаи 117) ва дар чанд ҳолат нисбати онҳо ҳукми айбдорӣ таъин ва аз рӯи дигар ҷиноятҳо тафтишоти судӣ оғоз карда шуд. Илова бар ин, Кумита дар мавриди амал ё беамалии шахсони мансабдори давлатӣ ва дигар шахсони барои иҷрои уҳдадорихои давлати узв аз рӯи Конвенсия масъулбуда, вобаста ба маълумотҳои боэътимод дар мавриди он, ки қисми зиёди қормандони милитсия ба қайд гирифтагӣ ё баррасӣ

намудани арзу шикоятхоро вобаста ба истфода шудани зӯроварӣ нисбати занон рад мекунад ва аз рӯи чунин арзу шикоятҳо тафтишот намебаранд, бештар кӯшиш мекунад, ки шахсони арзкунадаро бо ҷинойткорон ошғӣ кунанд, изҳори нигаронӣ менамояд. Кумита бинобар маълумотҳо доир ба он, ки дар натиҷаи чунин амалҳо таъқиби судӣ ва баровардани ҳукми айбдоркунӣ ниҳоят кам татбиқ карда мешавад, одатан аз сабабе, ки қисми зиёди судяҳо дархости анҷом додани муоинаи тиббиро дар ҳолатҳои аз ҷониби шахси арзкунада иброз шудани истифодаи зӯроварии ҷисмонӣ ё таҷовуз рад мекунад, бинобар ба роҳ монда нашудани экспертизаи мустақили тиббии судӣ ва/ё имконияти анҷом додани муоинаи тиббӣ, хусусан дар деҳот ва ноҳияҳои дурдаст изҳори таассуф менамояд. Бо истиқбол намудани ташаббусҳои давлати узв вобаст ба таҳия намудани барномаи озмоишӣ бо мақсади таъмини кори ҷузъу томҳои махсусгардонидашудаи милитсия дар 10 ноҳия, Кумита ҳанӯз ҳам аз он изҳори нигаронӣ менамояд, ки на ҳолатҳои таҷовуз ҳангоми дар никоҳ будан, на зӯроварии хонаводагӣ дар давлати узв ҳамчун ҳуқуқвайронкунии ҷинойтӣ доништа намешаванд (моддаҳои 2, 12, 13, 14 ва 16).

48. **Кумита ба давлати узв тавсия менамояд, ки:**

а) доир ба тамоми шаклҳои зӯроварӣ нисбати занон, ки дар натиҷаи амал ё беамалии шахсони мансабдори давлатӣ ва дигар шахсони барои иҷрои уҳдадорӣҳои давлати узв аз рӯи Конвенсия масъулбуда, ба амал омадаанд маълумотҳои омории фарогир ҷамъоварӣ карда шуда ба Кумита маълумоту иттилоот оид ба шумораи шахсони мансабдоре, ки барои содир намудани шиканҷа ё муносибати бераҳмона ё дигар ҷинойтҳои дар Кодекси ҷинойтӣ пешбинишуда, айбдор шудаанд, мавриди таъқиқи судӣ қарор гирифтанд ва ба ҷавобгарӣ кашида шуданд, пешниҳод кунад;

б) сазо кӯшишҳои худро баҳри таъмин намудани эътинои дурусти кормандони милитсия ба арзу шикоятҳо аз рӯи ҳама гуна шаклҳои зӯроварӣ нисбати занон равона созад ва барои ҷабрдидагони ҳолатҳои зӯроварӣ механизми самаранок ва мустақили баррасии арзу шикоятҳо таъсис диҳад, аз ҷумла чихати ба қайд гирифта шудани тамоми арзу шикоятҳо вобаста ба зӯроварӣ ва аз рӯи онҳо оғоз намудани тафтишоти фаврӣ, беғараз ва самаранок, инчунин чихати ба ҷавобгари кашида шудани гунаҳкорон тадбирҳои андешида шаванд ва дар сурати маҳкум шудан нисбати шахсони гунаҳкор ҷазои мувофиқ таъин карда шавад.

с) ворид кардани тағйироту иловаҳо бо мақсади мусоидат намудан ба таъқиби ҷинойтии шахсони дар содир намудани ҳама гуна шаклҳои зӯроварӣ айбдорбуда мутобиқи қонуни ҷинойтӣ;

д) омӯзони ҳатмии тамоми кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, судяҳо ва дигар шахсоне, ки бо ҷабрдидагони ҳама гуна шаклҳои зӯроварӣ нисбати занон сару қор доранд, инчунин пешниҳод шудани ҷуброни товони зарар ба ҳамаи ҷабрдидагони даҳдор таъмин карда шавад.

Вазъи қонони ҳамҷинсгаро, гомосексуалҳо, бисексуалҳо, трансгендерҳо ва интерсексуалҳо

49. Кумита аз он дар ташвиш аст, ки қонони ҳамҷинсгаро, гомосексуалҳо, бисексуалҳо, трансгендерҳо ва интерсексуалҳо ҳанӯз ҳам мавриди шиканҷа, муносибати бераҳмона, зӯроварии шахвонӣ, дасгиркунии худсарона, таҳдид ва тамаъҷӯӣ аз ҷониби кормандони милитсия ё бо иғво, бо оғоҳӣ ё розигии хомӯшонаи шахсони мансабдори давлатӣ ё шахсоне, ки ба ҳайси шахсони расмӣ баромад мекунад ва ҳангоми пешниҳод намудани арзу шикоят мавриди фишороварӣ қарор мегиранд (моддаҳои 12, 13, 14 ва 16).

50. Давлати узв лозим аст, ки уҳдадорӣҳои худро дар соҳаи қонунгузорию миллӣ ва баналмилалии марбут ба баробарӣ дар назди қонун чихати ҳифзи ҳуқуқҳои қонони ҳамҷинсгаро, гомосексуалҳо, бисексуалҳо, трансгендерҳо ва интерсексуалҳо иҷро кунад ва қонунгузорию дахлдорро таҳия намояд. Инчунин давлати узв лозим аст, ки нисбати чунин шахсон истифода намудани шиканҷа ва дигар намуд муносибати бераҳмонаро ба таври оммавӣ маҳкум

кунад, аз ҷумла содир шудани чунин кирдорҳо аз ҷониби шахсони мансабдори давлатӣ ва дигар шахсоне, ки ба ҳайси шахси расмӣ баромад мекунад. Давлати узвро лозим аст, ки дар робита бо маълумотҳои марбут ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона нисбати занони ҳамчинсгаро, гомосексуалҳо, бисексуалҳо, трансгендерҳо ва интерсексуалҳо чораҳои фаврӣ андешад ва аз рӯи онҳо тафтишот ва муурофияи судӣ оғоз намояд, ба фишороварӣ роҳ надихад ва ба ҷабрдидагон ҷуброн шудани товони зарарро таъмин намояд.

Расмиёти андешидани чораҳои минбаъда

51. Кумита аз давлати узв дархост менамояд, ки на дертар аз 18 майи соли 2019 доир ба тадбирҳои андешидамешуда ҷиҳати иҷрои тавсияҳои Кумита вобаста ба тафтишоти ҳолатҳои шиканча, татбиқи кафолатҳои ҳуқуқии асосӣ ва ҳолатҳои меҳтарсолорӣ, шиканча ва муносибати бераҳмона дар сафи қувваҳои мусаллаҳ (нигаред ба бандҳои 10, 18 ва 46 ҳуҷҷати мазкур) маълумот пешниҳод намояд. Дар робита бо ин, ба давлати узв пешниҳод карда мешавад, ки ба Кумита дар хусуси нақшаҳои худ дар давоми муҳлати ҳисоботи навбатӣ доир ба баъзе ё тамоми тавсияҳои боқимонда, ки дар ҳулосаҳои ҷамъбасти дарҷ шудаанд, маълумот пешниҳод кунад.

Дигар масъалаҳо

52. Кумита тавсияи худро (нигаред ба САТ/С/ТҶК/СО/2, банди 24) дар мавриди он, ки давлати узвро лозим аст, ки имконияти пешниҳод кардани арзу шикоятҳоро мутобиқи моддаҳои 21 ва 22 Конвенсия баррасӣ намояд, тақрор мекунад.

53. Кумита ба давлати узв пешниҳод менамояд, ки шартномаҳои асосии Созмони Милали Муттаҳидро дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ки давлати узв бо онҳо ҳанӯз ҳам ҳамроҳ нашудааст ба тасвиб расонад.

54. Ба давлати узв тавсия дода мешавад, ки гузориши ба Кумита пешниҳодшуда ва мулоҳизоти хотимавии мазкурро бо забонҳои дахлдор таввасути сомонаҳои расмӣ, воситаҳои ахбори омма ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ба таври васеъ интишор намояд.

55. Кумита ба давлати узв бо дархости пешниҳод кардани гузориши даврии навбатии чоруми худ на дертар аз 18 майи соли 2022 мууроҷиат менамояд.
